

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

II ÅRG.

STOCKHOLM, 1 FEBRUARI 1913.

N:r 3

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad

Redaktör: ESTER BRISMAN.

Träffas onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.
Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan 1
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. Norr 600. Allm. tel. Brunkeb. 944.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten

Pris för 1913 1 krona. Lösnummer 5 öre.
För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 1 krona 75 öre i postanvisning till tidningens expedition.
Annonspolis: 15 öre per millimeterhöjd, större annonser och årsannonser rabatt.
Rikstel. 456. Allm. tel. 604.
9 f. m.—7 e. m.

Uppbåd.

— "Budkavlen går kring berg och dal;
— nu förestår ett — val."

Ett val förestår för kvinnorna i Sveriges land. Ej ett val i gängse mening, ty det gäller ej en person eller ett parti, det gäller en princip. Det gäller att ställa sig för eller emot, det gäller att stödja eller icke stödja principen om kvinnornas medborgarrätt i eget fosterland. Det gäller, om allas deras tystnad, som ännu ej haft tillfälle eller möjlighet att öppet ansluta sig till rösträttsrörelsen, fortfarande utan vidare skall få tagas till förevändning för ständigt uppskov med frågans lösning. Det gäller se om ej de skaror, vissa riksdagsprofessorer oåtsporda göra sig till tolk för, vid en mönstring befinnas vara betydligt mindre än de förmoda.

Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt beslöt på sitt årliga möte i Stockholm den 9 och 10 januari att 1913 skall bli ett betydelsefullt år i rörelsens historia. Under detta år kommer, liksom en gång förut, namninsamlingslistor att spridas över hela landet, från norrskenstrakterna ned till Sundets stränder.

Under 1906, då kvinnornas rösträttsfråga var jämförelsevis ny och rösträttsrörelsen ännu ej fått den stora omfattning den nu äger, framlämnade Sveriges kvinnor en masspetition till riksdagen undertecknad av 142,128 kvinnor. Sedan kvinnornas rösträttsfråga numera varit föremål för en kungl. proposition och tre gånger antagits av Andra kammaren, äro *petitionernas* tider förbi. Vad som nu under detta år kommer till stånd är alltså icke en *masspetition*, utan en *opinionsyttring* från kvinnornas sida. De ha blivit uppfordrade härtill genom det av motståndare inom och utom riksdagen ofta framförda påståendet, att fler-

Kvindestemmeretten, som hos os er gjennemfört under tilslutning fra alle politiske partier, har endnu ikke bestaat saalænge, at dens direkte virkninger er let paaviselige. Men likesom den fra første færd er blit utøvet i stor utstrækning, saa mener jeg, at dens indflydelse allerede kan mærkes i to retninger: Den har straks bidraget til at utvide kvindernes synskreds. Og den har ved sin blotte tilværelse hat en gavnlig indflydelse paa nationalforsamlingens holdning i forskjellige spørmaal.

Höiesteretsassessor Hagerup Bull.

talet kvinnor icke önska rösträtt. Till detta "flertal" räknas då helt kategoriskt alla de, som icke synas i rösträttsföreningarnas kolumner. Men vi veta, att bland dessa som icke synas finnas många många vänner, som för "husfridens" skull tvingats offra sin anslutning till en rörelse, vilken är lika illa sedd av en viss art konservatism som av en viss art radikalism.

Årsavgiften till rösträttsföreningarna, fast den i de flesta fall ej överstiger en krona, är troligen ofta ett hinder för de många fattiga hustrur, som aldrig disponera en penning för egen del, "ej ens 10 öre till inträdesavgift vid ett möte".

Nu har ett tillfälle kommit för alla dem som fattigdom, isolering eller människofruktan hitintills hållit borta, att, sida vid sida med dem, som kommit i elvte timmen eller dem, som arbetat träget i många år instämna i orden: "Vi undertecknade svenska kvinnor ansluta oss till kravet på full politisk medborgarrätt för Sveriges kvinnor."

Det är att hoppas att kulturen stigit, att utvecklingen gått framåt, att — enväldet minskats på de 6 år, som förflutit sedan förra opinionsyttringen av detta slag. Skall nu någon vuxen kvinna, vare sig moder, maka, syster eller dotter, av påtryckning eller maktspråk från sin omgivnings sida hindras att teckna sitt namn, då hennes sympati och rättskänsla bjuder henne göra det? Eller huru länge får man om "frihetens stamort på jorden" säga, "jag vet att du är och blir vad du var" — då det gäller kvinnornas självständighet och bestämmanderätt över egna handlingar?

Mycken energi, mycken entusiasm, mycken uppoffring och mycket tålamod kräver planeringen och fullföljandet av ett arbete med sådan omfattning som denna opinionsyttring. Men allt

detta finnes inom rösträttskvinnornas led. Och vi veta att vi få mången god handräckning, och vi veta att med oss instämna röster från kvinnor av alla stånd och klasser, av alla åldrar och av de mest olika livsåskådningar. Vår rösträttsfråga är ej, såsom männens var, en klassfråga, den rör sig tvärt igenom samhällets alla lager, från dess höjd till dess djup, i denna punkt sakna vi alla detsamma: makten till rätten.

"Ute blåser rösträttsvind"! Mätte den blåsa allt starkare, så att den känns ända hit och de, som nu snart gå ut med listor i sin hand finna förut stängda dörrar på vid gavel och gamla fördomar och instängd misstro bortblåsta!

Självdeklarera!

En mening till de gifta kvinnorna.

Före februari månads utgång skola som bekant alla självdeklarationer vara inlämnade. Som vi veta, ha de gifta kvinnorna framför männen och de ogifta kvinnorna ett särskilt privilegium, därigenom att de kunna erhålla egen debetsedel för ett mycket ringa inkomstbelopp, då hustruns inkomst alltid sammanräknas med mannens. Den minsta inkomst, för vilken en gift kvinna kan erhålla egen debetsedel, är 10 kr., i vilket fall makarnas sammanlagda inkomst måste uppgå till 1,800 kr. eller däröver. Skulle den sammanlagda inkomsten vara mindre än detta belopp, så måste hustruns andel därav vara större; och det torde väl vara det vanligaste att ju mindre denna inkomst är, dess större är hustruns andel.

Och nu gäller det att även taga vara på den rättighet man äger. Vi vilja på det kraftigaste vädja till alla gifta kvinnor att själva deklarerat för sin inkomst och därigenom erhålla egen debetsedel.

Egen debetsedel ger kommunal rösträtt och valbarhet; kommunal rösträtt och valbarhet ger kvinnorna medbe-

Parlamentariska irrgångar.

Situationen i England är, då detta skrives, ytterst spännande. Den 24 jan. framlade regeringen för underhuset sitt stora reformförslag om allmän rösträtt för män, avskaffande av fleröstsystemet och omorganisation av röstinskrivningen. I överensstämmelse med premiärministern Asquiths löfte att i detta sammanhang tillåta fri diskussion av tilläggsförslag om rösträtt för kvinnor utan att från regeringens sida något hinder lägges i vägen för dessas vandring genom alla instanser, ha fyra dylika amendments (tilläggsförslag) framkommit:

1) Utrikesministern sir Edward Grey föreslår att i regeringsförslaget första paragraf ordet "male" (manlig) strykes, så att det i stället för "varje manlig person" kommer att heta "varje person". Detta förslag, som innehåller själva principen, behandlas först, och regeringens uppfattning är att om detta förkastas, ha därmed även de andra tilläggsförslagen fallit.

2) Arbetarepartiets förslag om allmän rösträtt, vilket skulle ge rösträtt åt kvinnor på samma villkor som män.

3) Det s. k. norska förslaget, framlagt av den radikale mr Dickinson, om rösträtt åt kvinnor, som fyllt 25 år och själva äga kommunal rösträtt eller vilkas män äga kommunal rösträtt.

4) Högerns förslag, framlagt av mr Lyttelton, vilket är identiskt med det s. k. förlikningsförslaget, som förkastades i mars förra året, och som avser att ge rösträtt endast åt de kvinnor, som nu äga kommunal rösträtt.

Det finns ingen möjlighet att på förhand beräkna utgången. Alla parti-band äro upplösta, de officiella partiin-piskarna ha fått ledigt de dagar debatten om kvinnorösträtten pågår, och regeringen själv står splittrad i två läger. Första dagen för debatten, då sir Edward Greys förslag behandlades, rådde ett fullständigt kaos, och voteringen uppsköts till sammanträdet den 27 jan.

Härtill kommer plötsligt underrättelsen att regeringen beslutat taga tillbaka hela rösträttsförslaget om utsträckandet av männens rösträtt, sedan underhusets talman som svar på en interpellation av högerns ledare Bonar Law förklarar, att han kommer att vägra slutbehandling av detta förslag, ifall det väsentligt till sin grundval förändras genom tillägget om rösträtt även för kvinnor.

stämmanderätt i kommunens angelägenheter.

Till ledning för självdeklaration hänvisa vi till flygbladen "Giftna kvinnors kommunala rösträtt", av Anna Bugge-Wicksell, pris 25 öre pr 100 ex., samt "Huru kunna giftna kvinnor förvärva kommunala rättigheter?" pris 25 öre pr 100 ex. Rekvideras från Röst-rättsbyrån, 6 Lästmakaregatan, Stockholm.

Jönköpings-Magasinet

Etabl. 1873. Regeringsgatan 45. A. T. 55 41.

Parfym- och Ramaffär.

Grand Pensionat

A. DEHN

Stockholm, Strandögen 7 A

Telegramadress Dehpensionat

Rikstel. 31 89, 2508 Allm. Tel. 547, 873

CONSTANCE MALMSTRÖM

f. d. A. E. Schuldhals — Firman grundad 1794

KAM- & BORSTAFFÄR samt rikhaltigt lager af Toilettartiklar

23 Regeringsgatan 23

Allm. Tel. 112 42

73 C Drottninggatan 73 C

Allm. Tel. 108 88

LAGERSONS

SKOMAGASIN

Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

Inbjudan till den sjunde världskongressen för kvinnans politiska rösträtt.

Den 15 juni 1913 sammanträder den sjunde världskongressen för kvinnans politiska rösträtt i Budapest, Ungern, och pågår i fem dagar.

Rätt att sända tolv delegerade äger var och en av de till den internationella kvinnorösträttsalliansen (International Woman Suffrage Alliance) anslutna landsföreningarna i följande tjugutret länder: Australien, Belgien, Bulgarien, Böhmen, Canada, Danmark, Finland, Frankrike, Förenta staterna, Island, Italien, Nederländerna, Norge, Portugal, Ryssland, Schweiz, Serbien, Storbritannien, Sverige, Sydafrika, Tyskland, Ungern och Österrike. Anhängan om medlemskap i alliansen kommer att framställas av landsföreningarna för kvinnans politiska rösträtt i Galizien, Kina, Polen och Rumänien. Alla de länder, där kvinnorna nu äga politisk rösträtt, de amerikanska staterna inberäknade, skola inbjudas att sända officiella delegerade till kongressen. Från flera olika länder komma nationella föreningar, som sympatisera med den kvinnliga rösträttsrörelsen, att sända representanter.

Särskilt inbjudna delegerade väntas komma från Birma, Egypten, Filippinerna, Indien, Japan och Kina. Detta är första gången i kvinnorörelsens historia, som hinduiska, buddhistiska, konfuciska, muhammedanska, judiska och kristna kvinnor samlas till en kongress för att med förenade röster ropa på sitt köns befrielse från de konstgjorda skrankor, som alla politiska och religiösa system upprest mot dem.

De snabba framsteg, som kvinnorösträttsrörelsen gjort under de sista åren, ha satt den i spetsen för världens stora reformarbete. Kvinnorösträttsprincipen har så snart omsatts i fullbordade fakta, att alla sex föregående internationella kongresser haft nya segrar att inregistrera. Segern i fyra amerikanska stater sedan förra kongressen och lika betydelsefulla framgångar för saken i flera europeiska länder ge oss anledning till ytterligare glädjefester i Budapest.

Sannerligen, rättvisan har lyssnat till kvinnornas vädjan och börjar komma de världskloka att förstå! Budapestkongressen, som länkar samman de organisationer, som nu omsluta jorden, skall bli en milstolpe i kvinnorörelsens utveckling, visande vägen till den vissa frigörelsen av all världens kvinnor.

Carrie Chapman Catt, Amerika, ordförande.

Millicent Garrett Fawcett, England, 1:sta vice ordförande.

Annie Furuhjelm, Finland, 2:dra vice ordförande.

Martina Kramers, Nederländerna, sekreterare.

Anna Lindemann, Tyskland, sekreterare.

Signe Bergman, Sverige, sekreterare.

Adela Stanton Coit, England, skattmästare.

Stockholmskongressen 1911.

Förhandlingarna vid den internationella kvinnorösträttsalliansens kongress i Stockholm 1911 ha nu utkommit i svensk översättning. Boken erbjuder genom utförliga redogörelser för rösträttsfrågans ställning i andra länder ett värdefullt tillfälle att erhålla kännedom därom. Lättare skall man därigenom också kunna följa gången av frågan vid sommarens kongress i Budapest.

Erhåles genom Rösträttsbyrån, Lästmakaregatan 6, Stockholm, till ett pris av 50 öre.

Pensionsförsäkringsförslaget.

Yttrande i Stockholms stadsfullmäktige den 7 januari.

Av d:r *Karolina Widerström*.

Från flera håll har som bekant klagats över att den tid vederbörande fått sig tillmätt för avgivande av yttrande över nämnda förslag varit alltför kort. Även vid ett mera hastigt studium av detsamma finner man emellertid däruti åtskilligt som man skulle önska ändrat; och åtskilligt kunde man vilja ha tillagt. Jag skall icke nu uppehålla mig vid sådana ändringar och tillägg, som relativt lätt framdeles skulle kunna göras, utan jag skall begränsa mig till att tala om den ändring vi måste kräva uti en djupgående princip i förslaget, en princip, som om den bleve fastslagen, säkerligen komme att gälla för lång tid framåt, och som därmed också skulle komma att sträcka sina olycksdigra verkningar vida och långt. Den princip jag åsyftar är den skillnad som gjorts mellan mäns och kvinnors pensioner.

Huvudskälet till att en dylik avsevärd skillnad gjorts är, att kvinnornas pensionering ställer sig för pensionsfonden och för samhället betydligt dyrare än männens. Ty kvinnorna behöva hjälp längre tid än männen. Orsaken till att de så behöva är dels att de leva längre och dels att de bli tidigare invalider.

Är då denna skillnad något konstant, något som sammanhänger med nödvändiga, inneboende olikheter mellan män och kvinnor, eller är den föränderlig? Svaret blir: den är föränderlig, i hur hög grad kan man icke veta. Och förändringen är synnerligen önskvärd och synnerligen eftersträfvansvärd även från samhällets synpunkt.

Det är ju så beträffande dödligheten för såväl män som kvinnor, att denna dödlighet årtionde efter årtionde sjunkit i och med genomförande av förbättringar i den allmänna och den enskilda hygien. Ännu är dock männens dödlighet allt fortfarande betydligt större än kvinnornas. Men är det icke ganska säkert, att männens dödlighet skall komma att avsevärt minskas, i mån som bättre och bättre skyddsanordningar mot yrkesfara komma till stånd och i mån som vederbörande arbetare komma att äga bättre förstånd och vilja att tillgodogöra sig desamma? Och är det vidare icke ganska troligt, att den dödlighet hos män, som beror på alkoholmissbruk, skall komma att sjunka, efter hand som detta missbruk kommer att avtaga?

Kvinnornas invaliditet är större än männens, och den inträder tidigare. Jag vågar påstå, att en stor del av denna invaliditet beror på tillfälliga, ehuru tyvärr tills vidare mycket allmänna orsaker. Det är uppenbart att arbetsförmågan och möjligheten att bevara densamma in i sen ålder står i direkt proportion till nutrition och andra hygieniska förhållanden samt till levnadsomständigheterna i övrigt, således i direkt proportion — upp till en viss gräns — till vederbörandes ekonomi.

Nu är det ju nog så känt, att kvinnors arbete av stat, kommun och enskilda arbetsgivare betalas med minsta möjliga lön: undantag finnas, men de blott bekräfta regeln. Vidare är det ganska väl bekant att en stor mängd kvinnor få så litet betalt för sitt arbete att de stå mer eller mindre nära svältgränsen. Huru skulle det då vara möjligt att de kunde undgå att bli utslitna i förtid?

De nämnda faktorerna — männens stora dödlighet och kvinnornas stora invaliditet — äro således så beskaffade att de kunna ändras. Och man kan tillägga: de böra ändras, de måste ändras, och det ej blott för individernas skull utan i lika hög grad för samhällets, därför att samhället, sådana förhållandena för närvarande äro, mister stora mängder arbetskraft.

Kommitténs invaliditetsstatistik visar, att kvinnornas invaliditet är mycket hög, men icke blott detta, det visar även att invaliditeten hos kvinnor i vårt land är be-

tydligt större än i andra länder. Jag har ingen möjlighet att nu kritisera kommitténs primäruppgifter i detta hänseende eller sättet för deras insamlande. Jag endast uttalar min förvåning över förhållandet, och jag undrar om det verkligen förhåller sig på detta sätt. Emellertid är det en sak som jag i detta sammanhang vill framhålla, och det är att beträffande kvinnor det som kallas invaliditet i många fall icke är en fysisk sådan, utan att den i stället är vad man skulle kunna kalla ekonomisk invaliditet. Uppgiften om invaliditeten stöder sig på läkarbetyg, det är sant. Men om en hustru, vars man är sjuk, arbetsovillig eller drinkare, som således har att ensam försörja barnen och därtill även mannen, eller om en änka med fler eller färre barn kommer till en läkare och ber honom att få ett intyg som gör henne berättigad till fattigunderstöd enligt 1:sta paragrafen i fattigvårdsförordningen, är det ganska förklarligt om läkaren ger henne ett sådant intyg; och han gör det också i många fall. Men i och med det att hon får detta läkarbetyg blir hon stämplad såsom fysisk invalid (och figurerar såsom sådan i statistiken) ehuru hon dock endast är ekonomisk invalid, d. v. s. hennes arbetsförtjänst är undermålig, är för ringa i förhållande till familjens behov. Förhållandet är att många, många sådana s. k. invalider på sin skrala arbetsförtjänst och med det fattigunderstöd de på nyss nämnda sätt erhålla, uppfostra skolor av barn till nyttiga samhällsmedlemmar och alltså utöva en i hög grad samhällsgagnande funktion.

Således, skillnaden i tynga för mäns och kvinnors pensioner är dels i verkligheten mindre än här ser ut, dels kan den genom diverse åtgärder minskas. Möjligen, ja troligtvis kommer dock en hel del av skillnaden att stå kvar. Men man kan fråga: bör icke samhället, när det gäller att skapa en värdig form för att bereda hjälp åt obemedlade eller mindre bemedlade åldriga personer, i alla fall tillse, att även kvinnorna få effektiv hjälp? Det bör väl vara den inbördes hjälpsamheten som skall vara den främsta synpunkten. Eljest är det fara värt att man här kommer att nedlägga ett frö till bitterhet och till strid emellan könen, en strid som är så pinsam och så abnorm, därför att den är en strid mellan människor som behöva varandras hjälp för att komma igenom livet.

Huru förhålla sig då mäns och kvinnors levnadskostnader till varandra? En skillnad synes ju förefinnas. Går man emellertid in på en närmare granskning av frågan, så finner man att skillnaden delvis är tillfällig och sammanhängande med konventionella begrepp, vanor och dylikt. Delvis är dock skillnaden något så när konstant, beroende därpå att det fysiologiska näringsbehovet är olika hos män och hos kvinnor. Det är nämligen så att näringsbehovet under i övrigt lika förhållanden står i direkt proportion till kroppsvikten; och kvinnornas medelkroppsvikt är mindre än männens. Om man räknar ut vad denna skillnad mellan mäns och kvinnors näringsbehov betyder i penningar, så finner man att när det gäller personer i deras kraftiga ålder (30 år), representerar den, om man tar ett visst rätt billigt födoämne, en summa pr år av 14 kronor och 60 öre. Och tager man ännu billigare föda (dock fortfarande med användning av Stockholms priser) kommer man till ett belopp av 11 kronor och 32 öre pr år. Vid högre ålder, 60—90 år är skillnaden mindre: i genomsnitt motsvarar den då ett penningbelopp av 8 kronor och 95 öre, således i runt tal 9 kronor pr år. Alltså: 9 kronor under den åldriga mannens existensminimum kan den åldriga kvinnan gå, men icke längre. Men då det gäller ett existensminimum kan man ju sätta i fråga om man icke borde runda upp kvinnornas pensioner till samma belopp som männens.

Hur det så förhåller sig med kommitténs beräkning av männens existensminimum, så skall jag icke vid detta tillfälle giva mig in på den frågan.

Nytt yttrande mot slutet av debatten: I anslutning till vad jag förut yttrat, samt

Kvinnornas protest mot pensionsförsäkringskommitténs förslag.

Sällan har väl någon fråga så enigt kunnat samla kvinnor ur skilda läger som just ålderdomspensioneringsförslaget. Ett uttryck härfor gavs av det möte som av 15 olika kvinnoföreningar i Stockholm den 23 jan. anordnats i K. F. U. M:s stora sal, som var till trängsel fylld. Aftonens talare, fröken Anna Åbergsson, d:r Karolina Widerström, fru Agda Östlund och fröken Gertrud af Klintberg belyste ur olika synpunkter kvinnornas ställning i förslaget och framhöll skarpt det orättvisa och ologiska i dess behandling av kvinnorna. Fröken Åbergsson slutade sitt anförande med att framhålla det samtida norska förslaget, där pensionerna satts lika för män och kvinnor och påpekade att det icke var utan betydelse, att kvinnorna i detta land redan äga medborgarrätt.

I den följande diskussionen yttrade sig fru Karin Fjällbäck-Holmgren, fröknarna Anna Kleman, Anna Lindhagen, Cecilia Milow, Gertrud Bergström, Anna Roos och Valborg Ulrich samt fru Selma Billström, alla understrykande kvinnornas indignation över kommitténs förslag. Till sist antogs enhälligt följande resolution:

Kvinnor, samlade till offentligt möte i Stockholm den 23 januari 1913, vilja med anledning av det av därtill utsedda kommitterade framlagda förslaget till lag om allmän pensionsförsäkring uttala en bestämd protest emot den särställning som givits kvinnorna i nämnda förslag, en ställning vartill icke heller något motstycke finns inom de länder där socialförsäkringen genomförts.

Enligt lagförslaget skola kvinnorna bära samma avgiftsskyldighet som männen, men dock erhålla lägre såväl avgiftspensioner som pensionstillägg. Kommitténs motivering: kvinnornas lägre livslängd samt större invaliditet — vilken senare ofta torde vara beroende på ekonomisk invaliditet — kan icke ha gällande kraft i en obligatorisk folkförsäkring, där solidariteten bör vara den enda ledande principen.

Mötet protesterar mot den föreslagna uppdelningen av samhället i två helt olika ställda hälfter, män och kvinnor. Under framhållande av de ödesdigra följderna i socialt hänseende en dylik splittring skulle medföra, uttalar mötet ett bestämt yrkande att såväl avgiftspensioner samt pensionstillägg med lika inbetalningsskyldighet för båda könen må utgå med lika belopp för män och kvinnor, så att socialförsäkringens grundtanke, solidariteten, helt och fullt tillämpats.

Lördagen den 25 jan. hölls ett nytt möte i samma lokal, även denna gång fylld till sista plats. Samma inledningsförslag, jämte ett av fru Karin Fjällbäck-Holmgren, hölls, och samma resolution fattades även nu enhälligt.

Rösträtt för Kvinnor 1912.

Nyttillträdande prenumeranter kunna erhålla första årgången av *Rösträtt för Kvinnor* (utom n:r 15) mot insändande av 50 öre i postanvisning eller frimärken till tidningens expedition, 6 Lästmakaregatan, Stockholm.

under hänvisning och anslutning till de uttalanden angående kvinnors försäkring, som vid ärendets behandling inom fattigvårdsnämnden gjorts dels av t. f. fattigvårdsinspektören G. Nordfelt i hans tjänsteutlåtande dels av fröknarna G. af Klintberg och E. Wedberg i deras särskilda yttrande, vill jag såsom min uppfattning uttala, att vid ärendets fortsatta behandling särskilt den frågan bör vinna beaktande, huruvida icke vid den blivande pensionsförsäkringen såväl avgiftspensioner som tilläggspensioner borde — med lika inbetalningsskyldighet för båda könen — utgå med lika belopp för kvinnor och män.

I detta uttalande instämde de övriga 6 kvinnliga stadsfullmäktige samt 28 manliga stadsfullmäktige; alla tre partierna voro bland dem representerade.

Ur "Trosartiklar om kvinnans frihet".

Av Laurence Housman.

(Övers. från engelskan av H. Phn.)

I.

Människan är ett äventyrligt djur. Genom att upptäcka nya vägar, bereda nytt utlopp för sin energi, lyder hon blott sitt väsens lag; och det är hennes överlägsenhet i detta avseende gentemot alla andra levande varelser, som efter oräkneliga utvecklingsperioder givit henne det herravälde över naturkrafterna hon nu äger.

Utan äventyret, utan vägspelet, utan det fulla och fria övandet av alla kroppens och själens förmågor skulle hennes utveckling ha begränsats och fördröjts, och hon skulle icke, vare sig fysiskt, intellektuellt eller moraliskt, ha stått, där hon nu står.

Men man kan icke ge sig ut på äventyr utan en viss risk, och människans fysiska och andliga framåtskridande har alltid haft något av detta heroiska över sig: det har uppnåtts med risk av stort lidande, ja till och med med risk av livet självt. För att erövra livet måste hon nödvändigt vara villig att mista det, och genom att framhärda i sitt beslut att låta sitt liv för frihetens sak har människan blivit medveten om sin makt att vinna det tillbaka.

Åter och åter har det förborgade, det av en gudomlig försyn bestämda mysteriet, varit det, som direkt eggat henne, det, som drivit henne ut på hennes forskningsfärder såväl på det fysiska som på det andliga området. Men hindrande i hennes väg ha stått och stå alltjämt flender, som hon själv skapat sig: de, som orätmätigt tillvälla sig en högre försyns makt och till de stora naturliga hemligheterna i universum söka lägga konstlade anordningar, som undertrycka det fria handlandet och den fria forskningen — försök, som alltid haft till resultat förföljelser, spillda krafter, blodutgjutelse, avskyvärd och grym reaktion, men till sist dock alltid seger och ett förnyat hävdande av människans rätt att i frihet välja den väg hon vill gå. Att lägga hämsko på människans inneboende

äventyrlust och driften att våga liv och ägodelar för att få pröva sina krafter skulle verka vida mera förödande och åstadkomma större skada än något mått av tillfällig förlust och spilld kraft, som skulle kunna bli en följd av tillfredsställelsen av denna inneboende drift.

Men om detta är sant om människan, så är det sant om kvinnan såväl som om mannen. Även hon, i egenskap av kvinna, av livets moder, har alldeles samma rätt som mannen att vedervåga något, att experimentera, att utveckla sina yttersta krafter, utan veto, utan tillrättavisningar eller utifrån påbudna konstlade inskränkningar. Och ehuru i stort sett kvinnans, moderlighetens inneboende drift gör sig gällande på områden, där jorden är befolkad snarare än där den ligger vild och ofruktbar, är principen likafullt densamma och det pris, som måste betalas för varje undertryckande av denna drift likaledes detsamma — ett förödande av kvinnans medfödda krafter och som följd därav en försämring av släktet.

Om manligheten fordrar frihet att gå sin egen väg, så fordrar kvinnligheten det även; man kan icke för den ena hälften av mänskligheten göra anspråk på öppen väg, medan man driver den andra hälften ned i en återvändsgränd, in i en inhägnad, som den icke själv valt. Liksom åt mannen måste åt kvinnan givas en avgörande röst, då det gäller hennes egen bana; hon måste ha frihet att stå sin egen risk, göra sina experiment och sina egna upptäckter.

I forna dagar, innan något land söder om ekvatorn hade utforskats, var det en punkt på Afrikas kust, som europeiska sjöfarande voro rädda att passera, delvis på grund av dess klippor och oroliga farvatten, men mera på grund av tron, att den vite, som dristade sig passera den punkten, skulle bli svart!

Naturligtvis innebär den föreställningen, att en människa plötsligt (eller t. o. m. så småningom) skulle kunna förvandlas från vit till svart, emedan hon hade passerat en viss punkt på jordytan, något oändligt löjligt för den moderna anden. Men den är i själva verket inte löjligare än den föreställningen, att kvinnorna skola upphöra att vara kvinnliga, om man ger dem samma handlingsfrihet som männen och samma herravälde över sitt eget öde.

Det enda som kvinnornas frigörelse kan förstöra, är den gamla vidskepelsen, att sann kvinnlighet är mindre äkta eller mindre varaktig än manligheten själv. Då kvinnlighet är något av naturen givet, kan den icke annat än utvecklas till större fullhet och kraft, om den en gång medges gå sin egen väg.

II.

Vad är kvinnligt?

Vad man vanligen förstår med kvinnlighet har ingenting att göra med ytterlighet. De kvinnor, som i ordets konventionella bemärkelse se sig mest kvinnliga i våra dagar, äro de, som befinna sig väl försörjda och även tro sig väl skyddade, och i vilkas liv ännu ingen skriande motsägelset mot denna tro inträtt. I sin egen lugna och trånga krets visa de sig verkligen behagfulla, milda och älskvärda, och mycket ofta äro de vad de synas vara.

Men sida vid sida om all denna mildhet och allt detta behag tränges en hel värld, den stora massan av betungade, överanstängda kvinnor, gent emot vilka vi hoppa skuld på skuld, då vi alltjämt låta dem vänta på att missförhållanden skola avhjälpas och att rättvisa skall vederfaras dem.

Äro de mera lyckligt lottade kvinnorna i det självtillräckliga liv de föra fullt så "kvinnliga", när de ses i samband med det moderna livets dystra och trängande problem? Är det "kvinnligt" av dem, att så att säga stoppa bomull i öronen och med låg röst tala blott om sina egna lugna, husliga angelägenheter, döva för ropen omkring dem från en civilisation i nöd? De råka på många saker, som stöta deras samveten, men de ägna inte sin uppmärksamhet åt att finna ett verkligt botemedel, ty dessa saker bero, säga de, på lagar, ekonomiska och andra, över vilka de icke ha någon makt, och så, instängda i sin egen trånga uppfattning av "kvinnlighet", gå de tillfället förbi, alltför vana att i fråga om medborgerliga angelägenheter betrakta mannens hjärna såsom det fulländade och praktiska verktyget och sin egen som det opålitliga och bihangsartade för att inse, att vad världen för närvarande lider av, är förlusten av ena hälften av sitt mått av människohjärta och människohjärna till lö-

Ny attack mot de gifta kvinnornas kommunala rösträtt.

En ny attack mot de gifta kvinnornas kommunala rösträtt kommer i en motion till innevarande riksdag av hr Åkerlund om sådan ändring i skattelagarna att inkomst som av gifta kvinnorna förvärfvas genom arbete skall vara skattefri om den ej överstiger 300 kr. samt mannens och hustruns sammanlagda inkomster ej överstiga 1,200 kr.

Ett liknande angrepp gjordes år 1910 av hr Johan Östberg, vilken då motionerade om följande ändring av bevillningsförordningen:

"Inkomst taxeras i jämna hundratal kronor, så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt hundratal bortfaller. Inkomst som understiger 200 kronor taxeras icke i något fall."

Båda motionernas syfte är detsamma: att framtagna de gifta kvinnorna deras rätt att erhålla egen debetsedel och därmed kommunal rösträtt redan för en inkomst av 10 kr., endast makarnas sammanlagda inkomst uppgår till minst 1,800 kr.

sande av de sociala och moraliska problem, som hota civilisationen med undergång.

"Kvinnligheten" förbjuder dem att tro, att samhället har behov av deras hjälp för att rätta de misstag och det överdrivet hårda inflytande, som åstadkommit genom männens ensidiga, av ingen motvikt hämmade lagstiftning. Mannens behov av hjälp vid lagstiftningsåtgärder är en upptäckt, som gjorts av de sanna kvinnor, vilka i dag kämpa för att vinna medborgarskap, och det är det trängande behovet av denna hjälp, som komma dem att kämpa som de göra.

Många kvinnor hänga med hela sitt hjärta fast vid en huslig frid, som de icke hava förtjänt, och det är stundom, tror jag, som en balsam för sina oroliga samveten som de såsom okvinnliga klandra dem, vilka avstått från sin frid och det bekväma konventionella liv, som är så angenämt och lätt att föra, emedan på intet annat sätt seger kan vinnas i denna stora strid för kvinnlighetens rätt och med seger för kvinnlighetens rätt även mänsklighetens.

Kvinnan och arbetet.

En studie över Olive Schreiners berömda bok.

Av Elin Wägner.

(Forts. och slut).

Jag kan icke neka, att det skulle varit av det största intresse om hon gjort det. Alla ärliga feminister äro ense om, att kvinnan icke bör utestängas från något arbete, endast emedan hon är kvinna. Och med Guds och rösträttens hjälp skola väl dörrarna öppnas för oss, där de ännu äro stängda. Men kommer det inte av sig själv, av rent praktiska skäl att bli en arbetsfördelning, och böra vi väl motarbeta en sådan? Olive Schreiner påstår, att vi ännu ingenting veta om mannens och kvinnans olika anpassningsmöjligheter för uppgifterna i det moderna samhället. Jag tror dock att erfarenheten sagt oss en del och eftertanken lär oss åtskilligt. Jag skall be att få återkomma till saken i mina slutpåminnelser och fortsätter nu min redogörelse för bokens innehåll.

Dess författarinna undantar icke ens krigsarbetet från de verksamhetsfält, dit kvinnan bör få tillträde. Det är radikalt av henne, allra helst som hon själv på nära håll sett krigets färd. Hon betvivlar icke, att kvinnan skulle kunna lära sig att sköta en maximkanon lika bra som en man, men det är dock icke vid kanonerna utan vid själva krigshushållet, hon anser att kvinnan bör finna en plats. Till dess den dag kommer, då hon får tillräckligt politiskt inflytande för att avskaffa krig och ersätta det med skiljedom! Den gärningen anser hon skall bli den nya kvinnans insats i historien. Ty här nalkas man ett

av de få men viktiga områden, där kvinnan just i sin egenskap av kvinna har en annan uppfattning än mannen. Ty kvinnan allena vet vad livet kostar. Hon betalar det första priset för mänskligt liv. Männen ha tillverkat svärd och kanoner, kvinnan har med oerhörd uppoffring försett slagfälten med den främsta ammunitionen, utan vilken ingen annan skulle finnas. Intet slagfält, hur än betäckt med sårade, har kostat kvinnan mindre i blodförlust och smärta än det kostat de män, som ligga där slagna. Och den största krigskostnaden får kvinnan betala; den att föda nya liv till världen, i stället för de slagna. Därför kommer kvinnan aldrig att tillåta kriget, den dag hon får beslutanderätt inom staterna.

Ett helt kapitel ägnar författarinna åt en satir över vissa manliga försök att undanhålla kvinnan rätten till arbete under förevändning att hon, den gudomliga livgiverskan, icke bör arbeta, endast vara moder. Hon påvisar, att dessa män, som vi också känna till hos oss, icke äro oroliga för de kvinnor, som ha ett hårt och dåligt avlönat arbete och likväl måste bära bördan av att vara släktets mödrar. De ängsla sig mycket mera över den välbetalda läkaren eller affärskvinnan, det är icke myckenhet av arbete som gör dem rädda, utan myckenhet av betalningen. Kvinnan har ju aldrig förr varit endast moder, hon har burit ett drygt arbete därjämte, varför skulle hon icke allt framgent kunna göra det?

Skall alltså med visshet, frågar författarinna, kvinnans del i arbetet för mänskligheten i framtiden bli lika betydande som mannens? Vi veta det icke och vad betyder det slutligen vem som är främst eller sist, bara var och en får använda sina gåvor till det yttersta av deras mått.

Till sist upptar författarinna till behandling en fråga, som en gång varit aktuell även hos oss. Tänk om, säger hon, när kvinnan får sin vilja fram och tillåtes att beträda de nya arbetsfälten, efter som hon påstår att det är nödvändigt för hennes framtid, detta tilltag hämnar sig därigenom att den erotiska dragningskraften könen emellan minskas?

Tänk om vi skulle sätta kvinnorörelsens motståndare här i landet på det hala genom att ge dem denna samvetsfråga! Vi skulle fråga dem om de skulle finna sig bättre tillsammans med frihetstidens preciosa eller romantikens liljor än med oss, och vore de hederliga, tror jag att de måste medge, att den nya kvinnan ändå till slut är vad som passar dem och tiden allra bäst.

Om jag nu skulle vara nog förmäten att foga några små anmärkningar till denna min redogörelse, så undrar jag först om mina läsare tänkt på vilka nya och revolutionerande satsar Olive Schreiner predikar? Ty kom till antifeministerna av bägge könen och säg dem, att kvinnan är arbetslös, att det är en livssak för henne att vinna nya arbetsfält och tillräcklig träning för dem, kom och säg dem att den kvinna, som icke gör ett ordentligt dagsverke, är en sexuellt parasit och ett skadedjur, och att det bleve mänsklighetens fördärv, om kvinnorna över lag komme att likna dem, kom och säg dem att ingen skillnad får göras på arbetsfältet mellan man och kvinna, kom och säg dem, att kvinnan skall utrota kriget, viska dem i örat litet av vår modiga tro på framtidens kvinna och de lyckligare och ärligare förhållanden könen emellan, hon skall skapa — så få vi se vad min de göra! Sannerligen allt detta är grekerna en galenskap. Ett exempel här på fingro vi förra riksdagen, då frågan om

kvinnans rätt att vid giftermålet behålla biträdestjänst i statens verk var före. Man fick då höra grevar och biskopar, professorer och borgmästare yrka att kvinnan vid inträde i äktenskap bör betraktas som avskedad om hon icke av särskild nåd får kvarstanna som tillfälligt biträde, allt under motivering att kvinnans plats är i hemmet. Och vi sågo hur litet den genomgripande sociala betydelsen av den fråga, som här var före, gått upp för vissa förstakammarledamöter, då en av dem förklarade att det betydde föga om kvinnorna enligt statskottets förslag finge stanna kvar med rätt för myndigheten, att om det ansågs nödvändigt avskeda henne eller om hon bleve avskedad med ens. Varför? Emedan kvinnor i statens verk icke äro några guldfiskar och ytterst sällan huggas med äktenskap! Nu gick emellertid utskottets förslag igenom, men debatten visade dock hur litet många män tänkt över saken. Jag tror icke att varken biskop Billing, eller hr Person i Stallerhult läst Olive Schreiners bok, men jag är viss om, att hade de gjort det, skulle den förefallit dem som den rena galenskapen!

Men varför är det dem en sådan galenskap? Därför, att motsatsen sedan länge synt dem så självklar, att de icke kunna tvinga sin tanke till att fatta vad vi ha att säga. Ibland, när jag funderat över kvinnans ställning och varför kvinnans arbetsfält på det hela är så begränsat och hon själv så dåligt betald, då har jag sagt mig själv, att kvinnorörelsens mål måste vara att upphäva självklarheten av en mängd förhållanden. Det är så självklart, att kvinnan inte duger till det och det, så självklart att hon skall ha litet betalt, så självklart att det tråkigaste, tyvsta osynliga arbetet skall tillfalla henne, även om

Opinionsyttringen och opinionen.

L. K. P. R:s beslut om en opinionsyttring till 1914 års riksdag har så vitt vi kunnat döma mottagits med allmän tillfredsställelse av dem som ytterst gäller, nämligen kvinnorna. Den s. k. folkviljans speciella tolk pressen iakttar däremot en påfallande tystnad. Såsom typiskt för åsikterna på vänsterhåll får man väl dock anse ett uttalande i *Karlstadstidningen*, där det bland annat heter:

"Det är för att visa ohållbarheten i motståndarnes ideligen upprejade påstående att kvinnorna själva ställa sig likgiltiga till sin egen sak som rösträttskvinnornas representation nu enat sig om att vädja till samma medel, som männen vid olika tillfällen tillgripit för att visa vedersakare att en stark folkmening står bakom ett visst krav.

Den krävande uppgift, som rösträttskvinnorna sålunda satt sig för 1913, kommer givetvis närmast att medföra ett omfattande och energiskt upplysnings- och agitationarbete i tal och skrift från deras sida. Ett sådant arbete är i och för sig gott och nyttigt. Det kommer att väcka kvinnorna ute i bygderna — och troligen även männen — till större intresse för och klarare medvetande om medborgarskapets betydelse och ansvar. Och en sådan väckelse är väl behövlig; ännu leva allt för många både män och kvinnor i det gamla tillståndet från den tid, då samhällsangelägenheterna betraktades såsom något det egentliga folket ovidkommande. Den nya tiden ropar på allas medverkan för det helas väl."

I högerpressen ha gjorts några matta försök att förringa betydelsen av en opinionsyttring, sådan som den av L. K. P. R. beslutade, under framhållande att endast en *pekuniär* uppoffring för en sak man vill stöddja har något att betyda.

"Om underskrivandet av kvinnopetitionen varit förenat med ett utlägg, aldrig så litet och avsett exempelvis till en agitationsfond, skulle det givit en helt annan vederhäftighet åt saken", förklarar en ledarskribent i landsortspressen helt kategoriskt. Vi kunna upplysa honom om att enligt centralstyrelsemötets beslut kommer varje opinionslista att förses med en särskild kolumn för upptagande av frivilliga bidrag till bestridande av kostnaderna för opi-

nyttningen. Med kännedom om den för många att offra även i pekuniärt hänseende, som kvinnorna städe lagt i dagen, då det gällt rösträttsaken — och som, då det gäller den speciella del därav som heter opinionsyttringen, tog sig ett så vackert och spontant uttryck vid kollektan på rösträttsmötet i Lund i somras, då på 10 minuter insamlades över 1,000 kronor, hava vi ingen anledning att misströta om utgången, även om de ekonomiska bidragen skulle komma att utgöra måttstocken för kvinnornas intresse.

En annan representant för högerpressen, redaktör Birger Peterson från Ulricehamn, har på ett av Moderata valmansföreningen anordnat möte i Älvsborgs län med anledning av den blivande opinionsyttringen ställt de ekonomiska synpunkterna *mot* kvinnorösträtten. I ett referat i en ortstidning heter det:

"Talaren anförde en hel del skäl som talade för att politisk rösträtt f. n. ej tillerkändes kvinnor. Mot en dylik utvidgning talade bl. a. klart och bestämt det förhållande, att *de ekonomiska synpunkterna få allt större plats i vårt politiska liv*. Det behöves att man kan resonera kallt och lugnt. Kvinnan är emellertid mera förstånd- och känslomänniska och detta gör henne mindre lämplig att just nu rycka in i det politiska livet."

Mot detta yttrande kan det ha sitt intresse att ställa några ord av en av Englands förnämsta statsmän lord Salisbury, som en gång på ett stort högermöte i Edinburgh yttrade: "Det är tydligt att de (kvinnorna) äro i lika hög grad kvalificerade som många som nu äga politisk rösträtt, genom kunskaper, genom uppfostran och karaktär och att de komma att utöva inflytande — *vilket är ytterst viktigt i en så materiell tid som vår* — i moralisk och religiös riktning."

Till och med hr Peterson medger emellertid att "när kvinnan på landsbygden blir intresserad i politiska frågor och kräver rösträtt, då först är tiden inne att införa den". Det är just detta, som opinionsyttringen bl. a. är avsedd att visa — att även landsbygdens kvinnor kräva rösträtt och att tiden *är* inne att införa den.

Rösträttsklubben i Stockholm

sammanträder den 10 februari kl. 8.30 e. m. Jakobsgatan 20 II.

Arbetet ute i landet.

Eringsboda F. K. P. R. hade den 14 jan. sitt årsmöte. Till ordförande och kassör omvaldes fru Jenny Johanson, till sekreterare fröken Mathilda Jonason och biträdande sekreterare lärarinnan fröken Edit Lundgren. Till centralstyrelsemedlem valdes fru Jenny Johanson med fru Ida Petersson som suppleant. Till revisorer valdes fru Gerda Bengtson och fröken Hilda Petersson. Revisionsberättelsen föredrogs och godkändes. Ordföranden uppläste årsberättelsen, varav framgick, att föreningen, som förut tillhört Ronneby F. K. P. R. som filial, nu är egen förening och ansluten till L. K. P. R., att två av föreningens medlemmar under året invaldes i församlingens fattigvårdskommitté, och att för övrigt arbetet under det gångna året varit jämt och gott. Föreningen beslöt att inom den närmaste tiden för ett 20-tal af församlingens fattiga tillstålla en liten festlighet.

Kalmar F. K. P. R. hade den 13 jan. sitt första möte för året, vid vilket ålderdomsförsäkringskommitténs förslag utgjorde diskussionsämne. Mötet beslöt göra följande uttalande:

Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Kalmar uttalar som sin bestämda önskan, att sådan ändring i kommitténs förslag vidtages att rättvisa må vederfaras kvinnorna och hela folket betraktas såsom en enhet med icke blott lika avgiftsplikter utan också lika pensionsrättigheter, samt att varje individ må såsom vederlag för under ett helt liv erlagda avgifter erhålla en av varje prövning av dess ekonomiska ställning oberoende *rätt* till en pension, som lennar nödortförlig bergning.

Kristianstads F. K. P. R. hade den 21 jan. ett mycket talrikt besökt sammanträde. Vid detsamma redogjorde fröken Anna Möller för ålderdomspensioneringsförslaget och uppehöll sig speciellt vid de delar av detsamma som röra kvinnorna. Fröken Elisabeth Nilsson redogjorde därefter på ett livligt och medryckande sätt för centralstyrelsemötet i Stockholm. Till samkvämetes trevnad bidrogo i hög grad fru Cavalin med sång och fru Louise Carlsson med musik.

Visby F. K. P. R. hade den 10 jan. sitt första sammanträde för året under den nya ordförandens, fru Sigrid Herlitz', ledning. Till sekreterare utsågs därvid fru Majken Klintberg, till kassaförvaltare fröken Hermanna Arweson samt till vice ordf., vice sekr. och pressombud fru Clara Bolin.

De Bergman-Österbergska samhällskurserna i Västerbotten.

De Bergman-Österbergska samhällskurserna i Västerbottens län pågå från den 20 jan. till den 15 mars med juris kandidat Eva Andén som ledarinna. Den första kursen, som hölls i Nordmaling (kommunalhuset) den 20—23, har rönt en ovanligt stor anslutning. Åhörareantalet har växlat mellan 75 och 145. Nästa kurs blir i Hörnefors (bolagets samlingshus) med en föreläsning i det närbelägna Norrbyskär (kyrksalen). Därpå kommer turen till Holmsund (skolan), Robertsfors (ordenshuset) och Vindeln (folkhögskolan). Från dessa sydliga kusttrakter av länet förflyttas kurserna sedermera till de nordliga och sist till de större orterna inom Lappmarken. Mera härom i nästa nummer.

A. G—dt.

Hundraårsminnet av Camilla Collett.

banbryterskan för de norska kvinnornas frigörelse, som föddes den 23 januari 1813, firades av Norges kvinnor under storartad tillslutning. Norske kvinders Nationalraad och Norsk Kvindeaksforening hade på middagen anordnat en enkel högtidlighet med tal och kransnedläggning vid Camilla Collettmonumentet, och på aftonen höll Kvindestemmeretsklubben en stämningssfull fest i Grand Hôtel med tal av fru Ragna Nielsen.

Inledning till diskussion av ålderdomspensioneringsförslaget.

Från och med den 29 januari kan genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, mot insändande av 1 kr. rekvireras en av fröken Anna Åbergsson gjord översikt av kvinnornas ställning i det föreliggande ålderdomspensioneringsförslaget, vilken är lämplig att som inledning uppläsas vid eventuella diskussionsmöten i frågan.

Ett rekord.

Krokstrands F. K. P. R. räknar nu 142 medlemmar, vilket utgör en tiondedel av platsens hela befolkning.

kon skall i de enskilda fallen duga till något bättre, så självklart att hon varken förtjänar belöning eller tack eller stundom ens det mest primitiva skydd därför att hon föder släktet till världen och vårdar det under dess hjälplösa år. Tänk om självklarhetens skyggglappar kunde tas bort från våra mäns ärliga, men litet klena ögon, vilken värld av häpnad skulle de inte skåda!

Men allting hämnar sig. Männerna ha sett mer på det husliga, enkannerligen det praktiska arbetet, som utföres av kvinnor, och detta har haft en följd, varöfver de nu själva bitrast klaga. Ty när kvinnoemancipationen gjorde sitt intåg hos oss och vi skulle börja på att försörja oss själva, då hade vi så ofta fått höra, att hushåll och sånt det var väl inget, taeka vet jag då att sitta på en bank eller studera, det var något förfärligt svårt, men det var något för en verklig intelligens. Flickorna gingo naturligtvis till banken eller togo studentexamen för att bevisa att också de kunde duga till intellektuellt arbete, men när *flickorna* gjorde det, då var det en *annan* sak. Då hindrade de sina nya kamrater att bilda hem och förstörde sin egen framtid. Vårt svar på dessa förebråelser måste bli: höj det husliga, praktiska arbetet, icke bara genom att hålla förmaningstal, men genom att betala och akta dess utövare och hjälpa dem till yrkesutbildning. Kvinnorna komma icke att bli okänsliga härför.

Och härmed är jag inne på frågan om arbetsförmedlingen.

För mig ställer sig frågan *icke*: vad duger kvinnan till att uträtta för arbetet? ty jag tror att kvinnan i ganska stor utsträckning kan vad hon vill, utan: vilka yrken bör genomsnittskvinnan välja för att med dem bekvämligen kunna förena och i viss mån även fysiskt och praktiskt

förbereda sig *för* sin uppgift som hustru och mor?

Om det vore så, att *några* kvinnor skulle i hela sitt liv oavbrutet utföra förvärvsarbete och andra nästan lika oavbrutet föda barn, då vore problemet ett annat och enklare, men så är det ju lyckligtvis inte. Det är nog sant, att *de* finnas, som formulera frågan: skall jag *gifva* mig eller *arbeta*, och de ännu mera gynnade, som glädja sig åt att de slippa både att gifva sig och arbeta, men, dessa typer äro efter sin tid och måste bättra sig eller försvinna. I längden kan det ju nämligen inte fortgå, som det hittills varit, att medelklasskvinnans liv skall bli ett den brutna linjens liv, *en* sysselsättning före giftermålet, en annan eller ingen efter detsamma. På det sättet blir det ju för den flicka, som går och väntar på en man, som skall uppträda både som friaren eller befriaren aldrig något allvar och energi över arbetet. Och den, som åter nedlagt hela sitt ungdomskapital på ett arbete, för att släppa det just då skörden är mogen, och lärdomen skulle tillämpats, gör sig skyldig till ett irrationellt slöseri.

Nej, jag tror fullt och fast att vi måste komma därefter, att den allmänna uppfattningen ålägger varje kvinna, där mannen i samma samhällsställning försörjer sig, att också göra det, antingen hon blir gift eller ej. Detta må nu ske antingen genom förvärvsarbete eller genom dagsverken i hemmet. Det senare arbetet skulle hon naturligtvis ofta, kanske oftast välja, men hon skulle sköta det som man sköter ett yrke och betalas därefter. Då skulle ju hennes färdighet i huslig ekonomi och barnavård även vid behov kunna användas som förvärvskälla. Och hade hon före giftermålet lärt sig något yrke, så borde hon aldrig helt släppa det, aldrig tillåta sig

att glömma sina kunskaper. Den dag kan ju lätt komma, då hon måste ersätta eller biträda mannen såsom familjeförsörjare, eller då hon finner att hem och barn icke längre ta hela den arbetskraft, som är tränad genom ett rationellt arbete. Det finns många kvinnor, som icke ana vad där är för en arbetsmöjlighet hos dem, ty de ha aldrig brukat den till det yttersta.

Mannen är ändå mången gång en underlig logiker. När han inte fått lära bättre, älskar han kvinnan, som han kan hålla i hemmet, som dammar lite och går ut och går lite, och vattnar blommor lite, eller kanske inte ens det. Men den, som arbetar ärligt för sitt liv, den liknar han vid galizierna på arbetsmarknaden. Jag tycker det är märkligt att han aldrig snavat över den enkla sanningen att det *icke* är kvinnan som *arbetar*, som hindrar mannen att bilda hem. Det är kvinnan som *icke* arbetar! Ser man på kvinnoarbetet från den synpunkten, förmodar jag att man skall märka att somliga arbeten äro fördelaktigare än andra, sådana t. ex. som kunna utföras i hemmen eller på ore-gelbundna tider eller utan allt för stor svårighet kunna brytas av och tas upp igen. Över huvud skulle det nog visa sig, att om kvinnan bara vill och lär mannen förstå att hon vill, så skall hon kunna förena mycket fler arbeten med sin ställning som gift, än vad vi nu anse vara möjligt.

Som bevis på att det även finns män, som tro kvinnan om att kunna lösa denna uppgift, skall jag be att få citera Strindberg i Svenska folket, kapitlet om sjuttonhundratalets kvinnor.

"Tidevarvets brott äro försonade, säger han avslutande, prinsessan är löst ur förtrollningen, en ny tid går in. — Och i tempelportarna möter oss den älskliga bil-

den av den nya tidens kvinna, eller mönstret för densamma, vars förverkligande är den nya tidens uppgift. Anna Maria Lenngren blir sitt köns återupprättare och försvarare, hon har gisslat dess darskaper, men i liv och leverne har hon visat vad vi vänta och vad vi hoppas av nittonde århundradets kvinna: *självständig personverksamhet utan åsidosättande av husmoderns och makans plikter*."

När jag lade igen Olive Schreiners bok, slog mig det underliga och sköna däri, att långt borta vid Goda Hoppsudden sitter den kvinna, som lärt oss, hennes systrar över hela världen, att tydligare kanske än vi någonsin gjort det förr, inse att det är *mödens och arbetets väg* vi skola gå för att uppnå vår egen fullkomning och vår jämlikhetsställning vid mannens sida. Det är en långsammare väg än agitationens och petitionerandets, men det är likväl den vi måste gå.

Det kommer en stund, vid sysslandet med frågor som dessa, då vi ovillkorligen låta händerna sjunka och vända våra blickar mot framtiden. Vad den bär i sitt sköte, veta vi icke. Kanske blir framtidens kvinna lika litet just det vi hoppas i våra stilla stunder, som vi äro förkroppsligandet av det ideal våra mormödrar drömde om i kvinnoemancipationens första tid. Men äro vi oroliga därför? Nej. Vi äro trygga. Frågar man oss på vad vi bygga denna trygghet skola vi kanske icke kunna ge så klara skäl. Men det är emedan vi bära en visshet i vårt hjärta om en hittills icke anad kraft till fullkomning hos kvinnan. Vi äro som fågeln i Olive Schreiners vackra liknelse, som, när alla stode omkring och undrade, så förtröstansfullt såg upp mot skyn, litande på de vingar han ännu icke prövat, ty han visste att han var en örnunge.

Rösträttskvinna, präst och journalist.

Några ord med miss Ackermann.

Stockholm gästas för närvarande av en världsmedborgarinna. Det är icke lönt att komma med invändningen att kvinnorna ingen medborgarrätt ha; när man som miss Jessie Ackermann ingripit avgörande i skilda folks liv, stiftat de första kvinnoföreningarna i Argentina, sänts i regeringens ärenden i Australien och utnämnts till medlem av Skottlands geografiska sällskap, för att nämna några få spridda drag ur miss Ackermanns liv — då är man en värdig medborgarinna i andens rike, som omfattar all världen.

Miss Ackermann, som nu är gäst hos Stockholms F. K. P. R., är född i Amerika, närmare bestämt i Boston — där bor som bekant Förenta staternas andliga aristokrati —, men hon är uppfostrad i Kalifornien, studerade där och prästvigdes. Någon grad ville icke universitetet ge henne, det var innan kvinnor kunde förvärva universitetsgrader ens i Amerika. Hon var den andra amerikanska i ordningen, som förlänades prästerlig värdighet.

Hennes livskall blev dock icke det prästerliga, det har varit något som ingått i hennes gärning, men själv kallar hon sig journalist och författarinna. Det förefaller dock som om även dessa bägge begrepp vore för snäva, då det gäller miss Ackermann, hon har ingripit direkt i så många och skiftande mänskliga förhållanden, att hon förefaller snarare som en vandrare organisator, en ytterst moderniserad upplaga av de mänsklighetens vise, som i sagotiden kommo vandrare till ett folk och meddelade elementen av civilisation och som sedan levde kvar i myterna som gudagestalter. Det är någonting sådant som miss Ackermann utfört då och då mellan sitt bok- och artikelförfattande under sina färder sju varv runt jorden, vilka färder nu varat i 26 år.

Miss Ackermann är en ståtlig, gråhårig dam med ett sällsynt gott leende och ett minspel, som förräder den brinnande ande hon bär inom sig.

— Ni får inte fråga mig om rösträtten i Australien, säger hon genast vid vårt sammanträffande, ty det är min föreläsning.

— Ja, men om rösträtten på andra håll i

världen. Vilka kvinnor anser ni värdigast att få rösträtt?

— Amerikanskorna, obetingat. Det finns inga kvinnor, som ha haft sådana tillfällen till utbildning som de och som använt dem på ett så stort sätt. Ni måste komma ihåg, att vi i Förenta staterna haft skoltvång ända sedan de första nybyggarna slogo sig ned där. De obildade klasserna hos oss äro icke så okunniga som i England t. ex. Å, de obildade i England äro fruktansvärt okunniga! Tänk på dessa miljoner fabriksarbeterskor, som härstamma från generation efter generation av okunniga, som aldrig använt sin hjärna. Det är dem som engelsmännen äro rädda för, och detta med rätta.

Detta var ungefär allt vad miss Ackermann för tillfället sade om rösträtten. Vid sin föreläsning om de australiska kvinnorna som medborgare kommer hon antagligen att gå djupare in på frågan, ty hon känner Australien som sin flocka, har varit där sammanlagt fem gånger, sista gången för att under 20 månader grundligt sätta sig in i landets förhållanden. De erfarenheter miss Ackermann samlat på sina resor runt kusten av den australiska kontinenten och in i de avlägsnaste obygderna i det inre landet skall hon nedlägga i en bok, som väntar sin fullbordan efter besöket i Sverige och Finland. *Elisabeth Krey.*

På grund av tidningens pressläggningsförhållanden kan något referat av miss Ackermanns föredrag i Stockholms F. K. P. R. den 27 jan. icke inflyta i detta nummer.

Ännu en framgång i Amerika.

Staten New Yorks lagstiftande församling har med alla röster mot 1 bifallit förslaget om rösträtt för kvinnor. Detta förslag skall sedan föreläggas en ny lagstiftande församling 1915, och om det även då går igenom, anställs folkomröstning däröfver. New Yorks kvinnor gå nu med mod och förtröstan till sitt ej så lätta värv att bearbeta den allmänna folkmeningen, så att den slutliga segern skall komma dem till del år 1915.

Däremot har nu det mycket omstridda resultatet av folkomröstningen i Michigan förklarats ogiltigt, varför kvinnorna där måste börja sitt arbete på nytt.

Den unga kvinnans ansikte blev helt allvarligt.

— Å, verkligen. Tror ni då att — att sådant verkligen existerar?

— Utan tvivel, till en viss grad — till en viss grad.

— Överdrift, helt säkert, sade den unge mannen. När kvinnorna tar upp en sådan fråga — och kvinnorna visar ett oerhört intresse för den —

— Dottern till en av mina församlingsbor försvann för en månad sedan, sade prästen, och vi har inte kunnat finna några spår av henne.

— Kanhända — somliga flickor är så oförståndiga, föreslog den ena av de medelålders damerna.

— Om de här rösträttskvinnorna ville ägna sig åt räddningsarbete — sade den andra och överlämnade åt sällskapet att fylla i resten av mening.

— Jag har hört sägas, anmärkte den unge mannen, att det är denna vita slavhandel, som ligger bakom den kvinnliga rösträttsfrågan.

— Ja, det är det, sade kvinnan i hörnet. Det var första gången hon talade, och alla vände sig om och betraktade henne. Damen bredvid henne flyttade på sig en smula.

— Får jag lov att fråga, sade hon med ironisk artighet, om ni kanske är rösträttskvinnor?

— Å, visst inte. Men jag har litet reda på vita slavhandeln.

— Verkligen? sade parlamentsledamoten och lät blicken fara över glasögonen till kvinnan i hörnet. Har ni studerat frågan?

Suffragetter.

I tidskriften Det nya Sverige, h. 8, 1912, skriver redaktör Fritz Henriksson i London i en längre, sympatisk artikel med ovanstående rubrik bl. a. följande, vilket vi ej kunna undanhålla våra läsare.

”Men vad som än händer, synes det för den opartiske åskådaren tydligt, att införandet av politisk rösträtt för kvinnor i England icke kan uppskjutas länge. Att frågan bringats in i ett avgörande skede är otvivelaktigt suffragetternas verk, vare sig detta nu prisas eller fördömes. Det förefaller som om den uppfattningen vore förhärskande utanför England, att dessa rösträttsamazoner mera skadat än gagnat rörelsen med sina okvinnliga stridsmetoder, att de framkallat en reaktion, som hotar uppsluka vad som redan vunnits och att de själva äro dekadenta representanter för en manfientlig, osympatisk, avskräckande kvinnotyp. Detta senare är i varje fall ett misstag. Suffragetternas här sluter inom sig de bästa kvinnliga elementet äger. Deras mod att ställa sig i breschen mot ett gammalt samhälles mäktiga traditioner, att rycka fram mot tusenåriga fördomar och deras självuppföring sakna spår av dekadens. Deras plan att väcka samhället, med vilka medel som helst, har lyckats. De ha velat resa det öppna motståndet för att genom det nå målet. Att de också tidvis framkallat en reaktion är onekligt. Men den anti-suffrage-liga, som bildats med författarinnan Humphry Ward i spetsen för att motarbete dem, har icke vunnit en omfattning som vittnar om ett starkt aktivt motstånd inom kvinnornas eget läger. Däremot är de stridande suffragetternas organisation i dag vidsträcktare och starkare än någonsin. Huvudkvarteret skall snart inflytta i ett eget, stort palats vid en av Londons centrala huvudgator. Suffragetterna erhålla rikligt penningunderstöd — de ha de senaste åren fått öfver två miljoner kronor i frivilliga bidrag — och de ha hängivna arbetare. Det är visserligen antagligt, att flertalet av landets kvinnor ännu förhåller sig likgiltigt och att många andra ogilla rörelsen. Detta är svårt att med någon visshet utrona. Men det är den aktiva hären, de som kämpa för ett ideal, som leder och formar framtidsutvecklingen och icke de passiva massorna. Även den som varit vittne till de värsta utbrotten av suffragetternas agitation kan

icke undgå att beundra dessa kvinnor, och en tillfällig förargelse över missgrepp, även förbittring försvinner nog lätt vid jämförelse med vad som måst till för att bringa tidigare folkrörelser mot den bestående ordningen till genombrott och den tack eftervärlden är skyldig dem som ledde och uppoffrade sig.

Vad de i och för sig uträttat för den sak de omfatta med brinnande entusiasm och djupaste övertygelse kan rättvist bedömas först när det ses i historiens perspektiv.”

Det första steget.

I Österrike har i all tysthet företagits en för kvinnorna betydelsefull reform, i det deputeradekammaren den 28 dec. 1912 antagit en ny föreningslag, vilken äntligen medger kvinnorna rätt att bilda politiska föreningar — en rätt som ända tills nu varit dem förmenad.

Detta förbud mot politiska föreningar har helt naturligt utgjort ett stort hinder för kvinnornas politiska rörelsefrihet och har på allt sätt kringgåtts. Ett dylikt kringgående måste ju i längden göra en lag ohållbar, och då den nu avskaffats i deputeradekammaren, kan man med visshet förutsäga att den kommer att falla även i senaten. De österrikiska rösträttskvinnorna kunna alltså hysa berättigade förhoppningar om att de, då de i Wien få mottaga den internationella rösträttskongressen, skola vara befriade från en dylik förnedrande bestämmelse och kunna börja sitt egentliga rösträttsarbete i samma led som andra länders kvinnor.

L. K. P. R:s Expedition och Kassa, 6 Lästmakaregatan, Stockholm, är numera öppen alla vardagar kl. 12—5 samt dessutom måndagar och torsdagar kl. 7—8 e. m. Expeditionen förestås av fru E. Arcini. Telef. Riks Norr 600 och Allm. Brunkeb. 944.

RYNKTIKTUR

Majorskan Edmann

borttager rynkor och permaskar. Har en underbar förmåga att föryngra och försköna, ty hyn blir skär och genomskinlig. Anses vara det yppersta medel i sitt slag.

I parti och minut!

FRANSKA PARFYMMAGASINET
Hovleverantör

21 Drottninggatan 21, Stockholm

samt i förnämsta Parfymaffärer.

Kvinnan i kupéhörnet.

Av George Colmore.

(Översättning från engelskan.)

Hon såg riktigt bra ut och var väl klädd, inte extravagant, men i en dräkt av gott tyg. Hon satt i ena hörnet av en andra klasskupé i ett förstadståg, ett tåg som var framme vid Waterloostationen mellan sju och halv åtta på kvällen och som förde många förstadsinvånare till teatern i London. I kupén sutto vidare en ung man och en ung kvinna, tydligen man och hustru, två medelålders damer, en parlamentsledamot, omkring femtio år, i bonjour och hög hatt, samt en präst. Det unga paret talade om teatrar och ställde då och då en anmärkning till parlamentsledamoten, som för formens skull svarade; de medelålders damerna diskuterade i starkt ogillande ordalag kvinnans rösträtt; prästen och kvinnan i hörnet sutto tysta. Prästen läste en aftontidning; kvinnan lyssnade till samtalen.

— Ni går väl inte på något så lättsinigt som en teater, förmodar jag, sade den unga hustrun, i det hon vände sig till parlamentsledamoten. Han hade tagit fram ur sin plånbok en papperslapp med anteckningar, som han studerade med hjälp av sina glasögon.

— Nej, sade han, nej, jag går inte på teatern. Han skakade allvarsamt på huvudet.

— Till parlamentet, antar jag. Å nej, det är ju inget sammanträde i kväll.

— Om det intresserar er, så är jag på väg till ett möte — ett offentligt möte, där jag skall tala om vita slavhandeln.

— Studerat den praktiskt — ja, svarade hon.

— Och ni anser —?

— Jag skulle gärna vilja höra era åsikter om hur man skall förfara med den.

— Ja — hm — man har ju lagen — lagförslaget inför parlamentet; det är detta lagförslag, som gett anledning till mötet i kväll; och — hm — jämte prygförordningen bör det vara — hm — vad som behövs.

— Tror ni att detta lagförslag — jämte prygförordningen kommer att göra slut på den? Kvinnan log till hälften — ett underligt leende. — Tror ni att lagen kommer att tillämpas, om den går igenom?

— Naturligtvis, naturligtvis. Englands lagar är de bäst tillämpade lagar i världen.

— Det kan väl hända. Men finns det inte en lag, som skyddar flickor under sexton år? Vem fäster det minsta avseende vid den? Ingen vit slavhandlare, som jag hört talas om.

— Ni har alldeles rätt, sade prästen. Lagar utan religion är relativt odugliga. Vi måste uppfostra våra flickor enligt de lärdomar vi fått av Paulus —

— Just det, instämde en av damerna.

— och våra unga män till gudsfuktan.

— Jag skulle råda er, sade kvinnan, till att börja med de unga männen. Det kommer att ta tid, att döma efter vad ni hittills åstadkommit.

— Prästen såg på henne med rynkade ögonbryn.

— Tvivlar ni på religionens makt? frågade han.

— Och räddningshemmen, föreslog den ena av damerna.

Kvinnan ryckte på axlarna.

— Räddningshem och religiös uppfostran — det gör samma nytta, och de vita slavhandlarna bryr sig inte så mycket som så om dem.

Hon knäppte föraktligt med sina välbehandlade fingrar.

— Får jag då fråga, sade parlamentsledamoten, då varken lagen eller religionen, eller räddningshemmen kan vara till någon nytta — får jag då fråga vad ni, som säger att ni studerat frågan, skulle vilja rekommendera för botemedel?

— Vad det beträffar att rekommendera, sade kvinnan lugnt, så hör det inte till mitt göra, men om ni vill veta vad som är det enda som skulle ha någon utsikt att göra slut på den trafiken, skall jag tala om det för er. Det är att ge kvinnorna samma rättigheter som männen, att ge dem möjlighet att ta vara på sig själva, att ge dem rösträtt.

— Men jag trodde — alla talade om varandra, jag trodde att ni var mot kvinnans rösträtt?

Tåget saktade farten och rullade in på Waterloostationen. Kvinnan lade sin hand på dörrhandtaget.

— Ja, det är jag, sade hon. Av hela mitt hjärta är jag mot den. Jag hatar den och fruktar den, därför att jag har reda på saken.

Tåget hade stannat, hon öppnade kupédörren och hoppade ned på perrongen, varpå hon vände sig om och ropade inåt kupén:

— Jag driver själv vit slavhandel, så jag har reda på saken.

Kvinnorna i Serbien.

Det är först på senare tiden, som de serbiska kvinnorna börjat inse vikten av att äga politisk rösträtt. Under 500 år har landet varit upptaget av strider för sin nationella självständighet, och under hela denna tid ha kvinnorna som kamrater troget stått vid männens sida. Men trots detta och trots att deras utbildning varit väl tillgodosedd, i det att såväl universitetet i Belgrad som de högre skolorna äro öppna för dem, lägga dock gamla fördomar och gammal tradition stora hinder i vägen, då det gäller kvinnornas arbete och uppträdande utom hemmet.

Nu äro äga emellertid de serbiska kvinnorna tillräde till en hel del tjänster och befattningar, som förut ansetts tillkomma endast männen, och begagna sig också i rätt stor utsträckning därav. I fråga om löner råder samma förhållande här som i andra länder att kvinnoarbetet alltid är det sämst avlönade. År 1903 begärde lärarinnorna och de kvinnliga läkarna i en petition att få samma förmåner som sina manliga kolleger, och många av riksdagsmännen ställde sig på deras sida. Petitionen avlogs emellertid, ehuru med endast sex rösters majoritet.

I fråga om arvsrätten råder en ofantlig tillbakablivning: dottrarna äro nämligen ingenting alls; det enda de äro berättigade till är hemgift för dem som gifva sig.

De serbiska kvinnorna äro mycket litterärt intresserade, och enligt en högtstående serbisk uttalande komma de svenskorna och finskorna närmast i fråga om intelligens och bildning. Ingen serbisk flicka med aktning för sig själv anser sig kunna värdigt uppträda i sällskapslivet utan att kunna tala fyra språk och besitter dessutom en massa andra talanger: spelar, sjunger, målar o. s. v. Ett mycket livligt intresse för politik utmärker henne vanligen också.

Det är alltså blott helt naturligt att frågan om kvinnans rösträtt nu börjat göra sig gällande även i Serbien. För sex år sedan bildades där en nationell kvinnoförening med kvinnans politiska rösträtt på sitt program. Den har anslutit sig till den internationella alliansen och sände till Stockholms kongressen 1911 en delegerad, fru Draga Hultquist, född serbiska, men nu gift med en svensk och bosatt i Norrköping.

Enligt lagen äga de serbiska kvinnorna kommunal rösträtt; då emellertid en framstående rösträttskvinna ville utöva denna sin rösträtt, blev hon avvistad, och då hon vid domstol sökte göra sin rätt gällande, fick hon det beskedet, att lagen visserligen gav henne rätt att rösta, men att man icke kunde anse henne äga denna befogenhet, då landets sed icke tillät att kvinnorna deltog i valen.

Vad de olika politiska partiernas ställning till kvinnornas rösträttsfråga beträffar, så äro socialisterna de enda, vilka som parti uttalat sig därför. De ha nämligen i en petition om allmän rösträtt även upptagit kvinnorna. Civil- och inrikesministrarna, ledarna av resp. det ung- och det gammalradikala partiet, äro båda mycket välvilligt stämde gent emot kvinnornas strävanden. Den förre har avsevärt förbättrat villkoren för de i post och telegraf anställda kvinnorna och skaffat dem pension, och den senare är anhängare av kvinnans rösträtt, vilken han anser skulle vara till stor nytta för landet.

Nya Dagligt Allehanda har öppnat en enquête om vilken reform, som för närvarande är den viktigaste. Bland de reformer som hr Daniel Persson i Tällberg, Andra kammarens vice talman, sätter främst är även politisk rösträtt för kvinnor.

Rösträtt för Kvinnor 1913 • 1 krona.

Prenumerera ofördröjligen.

Nyare rösträttslitteratur:

F. A. Bather, M. A., D. Sc., F. R. S.: *Till de svenska männen.* Utgivet av Uppsala F. K. P. R. (2:dra uppl.). 6 öre; 4:50 pr 100 ex.

Ezaline Boheman: *Riksdagsmannavalen 1911 och kvinnornas rösträttsfråga.* Utgivet av L. K. P. R. 3 öre.

Anna Bugge-Wicksell: *Gifta kvinnors kommunala rösträtt.* Utgivet av L. K. P. R. 25 öre pr 100 ex.

Frigga Carlberg: *Varför fru Håkansson gick in i rösträttsföreningen.* Utgivet av Göteborgs F. K. P. R. 5 öre.

Varför fru Håkansson dotter gick in i rösträttsföreningen. Utgivet av Göteborgs F. K. P. R. 5 öre.

Vem löser bojan? Utgivet av Göteborgs F. K. P. R. 5 öre.

Carrie Chapman Catt: *Går kvinnorösträttsrörelsen framåt?* Jämte en kort biografi över Mrs. Catt av Ezaline Boheman. Utgivet av L. K. P. R. 15 öre.

H. E. Hallberg: *Kvinnan i hemmet och samhället.* Utgivet av L. K. P. R. 5 öre.

Sigrid Kruse: *Nyktterhetsfrågan och kvinnornas rösträtt.* Utgivet av L. K. P. R. 90 öre pr 100 ex.

Selma Lagerlöf: *Hem och stat.* Utgivet av Falu F. K. P. R. 5 öre.

Klara Lindh: *Den svenska kvinnorösträttsrörelsens historia i korta drag.* Utgivet av L. K. P. R. 5 öre.

Sofi Lindstedt: *Varför böra religiöst övertygade kvinnor ansluta sig till rösträttsrörelsen?* Utgivet av Stockholms F. K. P. R. 5 öre.

Minneslista. (7:de uppl.) 5 öre.

Rekvitioner ställas till

L. K. P. R:s Expedition

6 Lästmakaregatan, Stockholm.

Telefoner: Riks Norr 6 00; Allm. Brunkeb. 9 44
Öppet alla vardagar kl. 12—5 e. m. samt måndagar och torsdagar kl. 7—8 e. m.

Kongresstrycket

i svensk översättning nu utkommet.

Pris 50 öre.

Erhålles genom Rösträttsbyrån,
Lästmakaregatan 6, Stockholm.

Andras och egen talan.

Kvinnornas sak i debatten om folkförsäkringsförslaget i Stockholms stadsfullmäktige skulle icke lika väl och verkningsfullt ha försvarats av män som kvinnorna själva nu gjorde, skriver Karlstadstidningen och tillägger:

"För blott halvtannat tiotal år sedan skulle troligen inte en röst inom huvudstadens kommunalrepresentation ha höjts för densamma. Numera, tack vare den kvinnornas livliga agitation för sin rösträtt som givetvis mer och mindre återverkar på männen, är det visserligen sannolikt, att den inte skulle lämnats alldeles obeaktad, även om kvinnorna, såsom ännu för blott en fyra, fem år sedan, varit utestängda från fullmäktigförsamlingarna. Men vilken väsentlig skillnad skulle det inte i alla fall varit på en eller annan manlig 'ideologs' försvar för deras rätt och det som de nu själva förde med 'ensträgenhet och värme' i känslan av tillfällets vikt och medvetna om att vid frågans slutliga avgörande männen ensamma äga bestämmanderätten! Det är denna skillnad mellan andras och egen talan för det ena och andra samhällslagrets behov och krav som framdrivit den allmänna rösträtten i alla modernt civiliserade land."

ROHTLIEB & COMP.

Innehavare:

Översättarinna EMILIE KULLMAN

Kontor:

Nybrogatan 26, Stockholm.

Prima Anthracit i olika krossningar.

Hushållskol, Cokes,

Marle-Briketter till billigaste priser.

Riks Tel. 40 62.

Allm. Tel. 78 39.

(K. R. 408)

Stockholms Ritkontor

rekommenderar sina i alla prislägen smakfulla och vackra handarbeten. Ritningar till broderier för klädningar utföras i extra vackra mönster.

Huvudaffär: Drottninggatan 30.

Filialer: Humlegårdsgatan 11, S:t Paulsgatan 1, Upplandsplan 34.
(A. F. 1401)

Damfriseringen

Observatoriegatan 15.

Utför alla slags hårarbeten, champoneringar, borstningar samt hemkamningar. Brudar klädas och utstyrlar arrangeras.

Allm. Tel. 209 26. (A. F. 1330).

APPÄRSREGISTER

Behöver skorna lagas?

så vänd Eder till Svenska Skosulningsfabriken, Norrlandsgatan 21. Skorna hämtas och hemsändes efter tillsägelse på allm. 248 40 eller riks 62 77. Obs.! Billiga priser och prima materialier. (A. F. 776).

Damer!

Miseprydande hårväxt borttages numera smärtfritt utan att efterlämna några märken och återkommer aldrig mera om Ni använder **Kromofektor** som sändes Eder fullt diskret om Ni insänder 2 kr. till Karl Johansson Sigtunagatan 7, Stockholm. (A. F. 1323).

FRU EDITH JOHANSSONS Damskrädderi

rekommenderar sig härmed i ärade kunders benägna hagemkomst. (Obs. priserna de vanliga).

Tel. Riks 60 99. Allm. 60 20. Bemärk nya adressen BIRGER JARLSGATAN 18, uppg. D, 1 tr. (A. F. 1371)

Hudcrämen SKIN-FOOD

är bäst för hy, hals och händer.

Pris 1.25 och 2 kr.

(A. F. 1384).

Ivar Öhrnbergs Bokbinderi

4 Observatoriegatan, Stockholm. R. T. 8203, A. T. 104 32. Utför allt vad till yrket hör. Uppfostring och fernisering av kartor och planscher. Specialitet: Förgyllning för hand och press. Klädsel av skriv- och spelbord. Omsorgsfullt arbete och moderata priser. (A. F. 796).

Agnes Hallbergs Modeaffär

Upplandsplan 25

rekommenderas. Smakfulla hattar, moderata priser. Sorghattar på lager.

Allm. Tel. 116 02. (A. F. 797).

Ateljé Central.

Om Ni vill ha väl utförda porträtt och billiga priser, gå till Mästersamuelsgatan 71, andra huset från Vasagatan. Hiss. Visitt 3 kr., kab. 5 kr. pr. duss.

Ateljé Central.

Rösträtt för Kvinnors

tredje nummer 1913 innehåller bl. a.:

Uppbåd.

Självdeklarera!

Parlamentariska irrgångar.

Inbjudan till kvinnorösträttskongressen.

Pensionsförsäkringsförslaget. Av *Karolina Widerström.*

Kvinnornas protest mot pensionsförsäkringskommitténs förslag.

Ur Trosartiklar om kvinnans frihet. Av *Lawrence Housman.*

Kvinnan och arbetet. Av *Elin Wägner.* (forts. och slut).

Opinionsyttringen och opinionen.

Rösträttskvinna, präst och journalist. Av *Elisabeth Krey.*

Kvinnan i kupéhörnet. Av *George Colmore.*

P. A. Colljns

Extra Prima
o. Prima
Bomullslärfv.
Marknadens
bästa
kvalitéer.

D:r Elin Beckmans Hettluftsinstitut,

Barnhusgatan 12. Riks 105 52. Sthlms-Tel. Br. 45 52.

Rådfrågningstid: Vardagar halv 3—4.

Behandling av reumatism, gikt, efterbehandling av ledsador, neuralgier, frostsador och vissa fall av börjande ålderdomsbrand. OBS! Kan även anordnas i patientens hem. (A. F. 1421)

Ärade Damer!

Vem av Eder vill ej öka sina inkomster med 5 kr. pr dag? Detta kan ske genom att till vänner och bekanta sälja det nya skönhetsmedlet **Anatol**, som betingar ett minutpris av 2 kr. pr fl. Sändes direkt från fabriken till ett pris av 1 kr. pr st. om minst 10 fl. rekvireras, fraktfritt mot förskottslikvid. Agenter antagas. Begär prospekt. **Anatolfabriken**, Riks 110 32. Vikingagatan 11, Stockholm. (A. F. 1399)

Välj ett vackert arbete hos

ESTHER FLYBORG
Tapisseriaffär

Götgatan 15, 1 tr. Allm. Tel. 36 87. Malmkillnadsgatan 48 A Allm. Tel. 48 25. Vesterlånggatan 52, Allm. Tel. 218 47

FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

5 Birgerjarlgatan, Stockholm

Riks 91 02. Allm. 116 74.

JANSSON & LÖFVING

MODEMAGASIN

Skepparegatan 29

Allm. Tel. 248 95. Rikstel. O. 11 23

Föreningens för Svensk Hemsöjd

Permanent utställning

Biblioteksgatan 12, Stockholm.

Enda försäljare av **äkta allmogearbeten** såsom Vävnader, Spetsar, Folkdräkter, Möbler, Järn- och Träarbeten, Lergods m. m.

OBS!

Önskar ni stilfulla och välgjorda möbler? Gör då ett besök

MÖBELAFFÄREN

Gamla Kungsholmsbrogatan 26, Malmkillnadsgatan 19

A. P. Anderson.

Hotell, Matsalar o. d.

MÜLLERS CAFÉ

16 Norrlandsgatan rekommenderas. Särskilda matsalar för damer. Stora hygieniska Matsalar 1 tr., känt för sin goda, välklagade mat. A nedre botten servering efter tysk och svensk mönster. Obs! Stor rabatt vid köp av kupper. Obs! Ett omtyckt kaffe serveras hela dagen. Öppet till kl. en kvart före 12.

Hotell Hägglund

Innehavare: H. Brolin

Nära Centralstation 36 Vasagatan, Stockholm. Vid Central-Posthuset

Rekommenderar sina hemtrefliga och tysta rum till moderata priser. Rikstel. 37 02. Allm. tel. 116 73.

Norrländska Privatbarnhemmet

(Anna Öhrlund)

Stora Vattugatan 5, Stockholm. Allm. Telefon 209 61.

För resande ljusa o. komfortabla rum, försedda med elektr. ljus m. m. Obs! Hiss. Endast 2 min. från Centralstation.

PENSIONAT HÖJDEN

5 tr. Hiss.

Trevliga rum, godt bord med trevlig utsikt från takplattan

Vasagatan 5. Riks 124 53

Emma Grönbergs Pensionat

15 A Norrlandsgatan 15 A

(2 min. väg från Norrmalmstorg och Kungsträdgården)

Tysta, komfortabla möblerade rum från 2 kr. Hiss. elektr. ljus. Värmeledning. W. C. Ringledning i alla rum.

English spoken. Deutsch sprechen. A. T. 114 47. R. T. Norr 5 06.

Stockholm, Ivar Häggströms Boktryckeri A.-B., 1913.